

„REVISTA POLITICĂ” ȘI PROBLEMA AFIRMĂRII IDENTITĂȚII NAȚIONALE A TINERETULUI ROMÂN DIN BUCOVINA

Mihai Lazăr

Străvechi pământ românesc, Bucovina a înregistrat în timpul administrației imperiale austriece un masiv proces de colonizare cu populații alogene¹. Caracterul românesc al spațiului bucovinean a fost diluat continuu, consemnând la un moment dat 12 naționalități și 10 confesiuni². Solidaritatea românilor în acest mozaic etnic a generat, în mod firesc, afirmarea unui spirit identitar care, cu timpul, s-a concretizat într-o mișcare națională³. În timp ce românii au fost, de regulă, obstrucționați în îndeplinirea obiectivelor politice, culturale și naționale, alte naționalități au beneficiat de sprijin din partea autorităților imperiale.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în Bucovina s-a manifestat cu vigoare o amplă mișcare politico-națională românească⁴. Importante segmente ale societății – deopotrivă elite și mase largi de oameni – s-au solidarizat pentru afirmarea identității românești. Programul politico-național a generat o nouă clasă politică structurată, cu precădere, pe intelectuali, preoți și magistrați⁵.

Acțiunile întreprinse pentru conservarea și afirmarea identității cultural-naționale, pentru păstrarea legăturilor firești cu patria mamă s-au împletit strâns cu misiunea tainică, mesianică, de plămădire și diseminare în rândul întregii populații românești a ideii naționale⁶. Efortului propriu al românilor bucovineni – remarcabil prin dimensiune și profunzime – i s-a asociat sprijinul nemijlocit și continuu din partea vechiului regat al României și a fraților ardeleni ce dispuneau de o îndelungată experiență pe tărâmul luptei pentru afirmarea identității naționale. În cadrul mișcării identitar-naționale al cărui țel esențial era păstrarea individualității românești la nivelul monarhiei bicefale austro-ungare și înfăptuirea idealului unității statale, **cultura** s-a definit drept o componentă fundamentală, cu implicații majore în procesul de afirmare a identității naționale. Generate de necesități stringente, resimțite la nivelul tuturor românilor, acțiunile întreprinse în domniul vieții culturale puteau conduce la rezultate notabile numai dacă angajau masiv tineretul. Este meritul incontestabil al elitei românești de a fi înțeles pe deplin imperativul educării tinerimii în spirit național.

Modestă, la început, din cauza întreruperii bruste a legăturilor tradiționale cu Țara Moldovei și apoi a înglobării administrative a spațiului bucovinean la Galiția, mișcarea pentru renașterea culturii românești a înregistrat un reviriment semnificativ în contextul revoluției de la 1848, pentru a se intensifica după anul 1861, când autoritățile imperiale habsburgice au fost nevoite să accepte un statut mai favorabil popoarelor supuse. Pentru afirmarea culturală, cărturarii formați sub impulsul ideilor generoase ale revoluției patruzeciopiste au întemeiat societăți literare, științifice, muzicale și școlare, cabinete de lectură, reviste literar-politice⁷ și au acționat pe multiple căi pentru afirmarea învățământului în limba română⁸. Inițiativele întreprinse și-au dovedit eficiența contribuind la trezirea interesului unor diverse structuri sociale pentru viața culturală, politică și națională.

În rândurile de față prezentăm, în mod sintetic, o serie de preocupări ale “Revistei Politice” din Suceava vizând promovarea culturii în mediul tinerimii, precum și aportul colegiului de redacție și al colaboratorilor ei la sprijinirea inițiativelor culturale în rândul elevilor, studenților și celorlalte categorii de tineri.

Editată după modelul publicațiilor ardeleno "Transilvania" și "Tribuna", "Revista Politică" continuă programele "Bucovinei" (1848-1850) și a "Foi societății pentru literatura și cultura română în Bucovina" (1865-1869). Având două perioade distincte de apariție, situate în timp la o distanță de două decenii una de cealaltă, această publicație a reprezentat un factor important în afirmarea culturii românești din Bucovina⁹. Condusă de Florea Lupu și Simeon Florea Marian și redactată de cărturari entuziaști, "Revista Politică" a apărut în prima etapă (15 mai 1886-1 aprilie 1891) la Suceava, iar în cea de a doua (15 octombrie 1910-10 ianuarie 1911) la Cernăuți. Prin program și obiective a devenit o adevărată tribună de luptă pentru românii bucovineni. Colegiul de redacție a avut mereu în atenție societățile culturale, învățământul, limba română, literatura, istoriografia, domenii cu un impact major asupra educării tineretului în spirit național.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, societățile culturale, științifice, profesionale și școlare devin mai numeroase, sporindu-și totodată rolul educativ-formativ. Deoarece concentră numeroși intelectuali și utilizau mijloace la îndemâna maselor, aceste societăți au avut aderență la tinerii din cele mai diverse categorii socio-profesionale¹⁰. Membrii colegiului de redacție și colaboratorii "Revistei Politice" s-au manifestat printre cei mai activi susținători ai principalelor societăți cultural-naționale. Bine informată asupra activității societăților, "inteligenta suceveană" a popularizat acțiunile cultural-științifice, politice și naționale desfășurate în satele și orașele bucovinene. Totodată s-au făcut aprecieri critice privind conținutul și importanța inițiativelor întreprinse de societățile și cluburile de lectură și urmările constatate în mediul școlar și universitar. Procedând astfel, "Revista politică" participa nemijlocit la cunoașterea și răspândirea culturii românești în mediile social-politice interesate, încuraja acțiunile organizate la nivelul provinciei.

De o atenție specială a avut parte "Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina". În paginile revistei întâlnim frecvent știri despre manifestările organizate de comitetul de conducere al societății, cu referiri exprese în ce privește contribuția la promovarea și sprijinirea culturii naționale. Au fost popularizate lucrările literare, istorice și didactice editate de societate, reuniunile literare și prelegerile publice organizate periodic în folosul tinerilor din satele și orașele bucovinene¹¹.

De asemenea, s-a urmărit evidențierea prestigioasei activități desfășurate de societatea "Școala Română" a avut merite incontestabile în încurajarea învățământului românesc prin editarea de manuale școlare, înființarea de școli sătești, acordarea de burse și rechizite școlare elevilor proveniți din familii cu posibilități materiale modeste etc.¹². Simeon Florea Marian, Tudor V. Ștefanelli, Ștefan Ștefureac, Animpodist Dașchievici – pentru a aminti doar câțiva cărturari de marcă – au publicat cu regularitate în coloanele "Revistei Politice" articole referitoare la activitatea colectivului de conducere al societății¹³, a filialelor acesteia din provincie, a cabinetelor de lectură pe care le patrona la orașe și la sate, ca și aspecte în legătură cu sprijinirea financiară și materială a "Școlii Române" de către români¹⁴. Pe drept cuvânt, "Școala Română" din Suceava a reprezentat un important susținător al "Revistei Politice", alături de societatea politică "Concordia" și "Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina". Între anii 1886-1891 în Bucovina s-au creat și alte societăți culturale și științifice: "Societatea Arheologică"¹⁵, societatea "Clubul Român"¹⁶, societatea "Ștefan cel Mare" ș.a.¹⁷. De la început, "Revista Politică" le-a încurajat acțiunile, popularizându-le programele, reuniunile și prelegerile cu tematică culturală organizate pentru tineri în diverse centre ale provinciei.

În paginile revistei întâlnim, de asemenea, informații cuprinzătoare despre asociațiile învățătorilor, femeilor și meseriașilor – adevărate nuclee de viață cultural-națională românească¹⁸. Prin legăturile largi pe care le-au întreținut cu elevii, studenții, cadrele didactice și meseriași, societățile profesionale au jucat un rol semnificativ în afirmarea tineretului român din Bucovina.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, învățământul în Bucovina era tot mai puțin dezvoltat decât în provinciile occidentale ale Imperiului Austro-Ungar¹⁹. Școlile sătești erau în număr restrâns și doar o parte din ele aparțineau românilor. În consecință, "Revista Politică" și-a

propus, printre obiectivele prioritare, luminarea prin școală. Publicând articole datorate în special intelectualilor care conduceau societatea “Școala Română”, revista a reușit să identifice neajunsuri în sfera învățământului, indicând în același timp și căile de urmat în vederea deșteptării interesului pentru școală în rândul păturilor sociale sărace. Prin legea școlară din anul 1869, învățământul devenea obligatoriu²⁰. Organele de stat nu au creat însă și mijloacele corespunzătoare de punere în aplicare a legii. Drept urmare, abia o treime din numărul copiilor înregistrați pentru a frecventa școala elementară reușeau, în realitate, să învețe²¹. Starea necorespunzătoare a învățământului public românesc este înfățișată în mod sugestiv de Constantin Morariu, Ștefan Ștefureac, Tudor V. Ștefanelli, Iraclie Porumbescu, Dimitrie Dan ș.a.²². Articolele și studiile cuprindeau, de cele mai multe ori, un număr apreciabil de statistici privitoare la frecventarea școlilor elementare de către elevii români²³. Valoros este, în acest sens, studiul preotului cărturar Constantin Morariu referitor la istoricul școlilor bucovinene până în anul 1890, alcătuit pe baza unor bogate surse documentare adunate din toate colțurile provinciei. Pornind de la ideea că școlile trebuie să fie în folosul poporului și să cultive permanent limba și tradițiile lui de viață, “Revista Politică” cerea cu insistență autorităților imperiale înlăturarea restricțiilor privind folosirea limbii române în școlile secundare și în administrație. Numărul redus de învățători români de la școlile sătești impunea pregătirea unor cadre în număr corespunzător²⁴. În acest scop, utilizându-se cu pricepere argumente de ordin istoric se revendica, cu insistență, introducerea limbii române la clasele superioare ale liceului din Suceava, acolo unde disciplinele erau predate, de regulă, în limba germană. Restricțiile impuse de autorități în folosirea limbii române erau motivate, între altele, și prin existența unui număr mic de manuale românești pentru elevi. La îndemnul “Revistei Politice”, “Școala Română” și “Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina” și-au propus să înlăture această deficiență și prin editarea unor “cărți didactice pentru uzul școlilor populare și secundare”²⁵. A fost creată o comisie permanentă care trebuia să urmărească modul de întocmire a manualelor și să instituie premii pentru cele mai bune dintre ele²⁶. Totodată, societățile culturale și cluburile de lectură au urmărit să-și sporească fondul de carte din bibliotecile proprii cu lucrări didactice și literare noi, achiziționate din celelalte provincii istorice românești aflate sub administrație străină, precum și din vechiul regat al României. Periodic, “Revista Politică” a publicat informații interesante privind bibliotecile existente în Bucovina, efectivul cărților și broșurilor din depozite, modul în care bibliotecile au contribuit la dezvoltarea interesului pentru lectură la elevi, studenți și populația adultă. Mijloace eficiente de educație patriotică au fost istoria națională și istoriografia. Lucrările istorice reprezentative din întreg spațiul românesc au fost analizate în rubrici speciale; s-a acordat, totodată atenție publicării de articole închinat trecutului istoric al poporului român.

Se poate afirma, cu deplin temei, că “Revista Politică” – organ de presă reprezentativ al românilor bucovineni – a constituit un factor de primă importanță în procesul de emancipare politică și culturală a acestora. Atenția specială acordată formării și educării tinerei generații în spiritul național avea să-i confere acea temeiile trainică care a permis mișcarea plebiscitară din 15/28 noiembrie 1918.

NOTE:

¹ Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei*, vol. I (1774-1862), *De la administrația militară la autonomia provincială*, București, Editura Academiei Române, 1993; Ștefan Purici, *Mișcarea națională românească în Bucovina între anii 1775-1961*, Suceava, Liga Tineretului Român din Bucovina, Editura „Hurmuzaki”, 1998; Marian Olaru, *Mișcarea națională a românilor din Bucovina la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2002; Mircea Grigoroviță, *Din istoria colonizării Bucovinei*, București, 1996.

² Gheorghe Platon, *Cuvânt înainte*, în Marian Olaru, *op. cit.*, p. 3.

³ *Ibidem*, p. 3-7.

⁴ Pentru bogata bibliografie existentă în legătură cu mișcarea națională a românilor din Bucovina, vezi Erich Beck, *Bibliographie zur Landeskunde der Bucowina. Literatur bis zum Jahre 1965*, München, 1969, Idem, *Bibliographie zur Kultur und Landeskunde der Bucowina. Literatur aus den Jahren 1965-1975*, Dortmund, 1985; *Știința în Bucovina. Ghid biobibliografic* (coordonator Nicu Chircă), vol. I-III, Suceava, 1982-1984; Marian Olaru, *op. cit.*, p. 213-252.

⁵ Marian Olaru, *op. cit.*, p. 10-14.

⁶ Vezi I.G. Sbiera, *Familia Sbiera, după tradițiuni și istorie. Amintiri din viața autorului*, Cernăuți, 1899; Constantin Loghin, *Istoria literaturii române din Bucovina (1775-1918)*, Cernăuți, 1926; V. Curticăpeanu, *Mișcarea culturală românească pentru unirea din 1918*, București, Editura Științifică, 1968; Valeriu Braniște, *În slujba Bucovinei, în slujba neamului românesc. Articole politice*, Ediție și studiu introductiv de Ioan Cocuz, Editura „Bucovina Viitoare”, 1998; Emilian-Dan Petrovici, *Repertoriul societăților cultural-naționale românești din Bucovina (1848-1918)*, în „Suceava”, Anuarul Muzeului Bucovinei, XX, 1993, p. 219-238; Marian Olaru, *op. cit.*; Mihai Iacobescu, *op. cit.*; Ștefan Purici, *op. cit.*

⁷ Constantin Loghin, *Istoria literaturii române în Bucovina. 1775-1918* (în legătură cu evoluția culturală și politică), Cernăuți, Editura „Alexandru cel Bun”, 1996; Idem, *Societatea pentru cultură și literatură română din Bucovina, 1862-1932. Schiță istorică cu prilejul jubileului de 70 de ani*, Cernăuți, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, 1932; Ion Nistor, *Istoria Bucovinei*, Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, București, Editura Humanitas, 1991; I. Toma, „Școala Română”. *Societate culturală în Suceava*, Editura și Tipografia Societății „Școala Română”, 1908; O. Lupu, *Societatea pentru cultură și literatură română din Bucovina – for al conștiinței naționale*, mss., Biblioteca Academiei Române, 1976; C. Morariu, *Cursul vieții mele. Memorii*, Ediție îngrijită de prof. univ.dr. Mihai Iacobescu, Suceava, 1998; I. Negură, *Societatea pentru cultură și literatură română în Bucovina*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Județean, IV, 1977, p. 181-190; Emilian-Dan Petrovici, *Aspecte ale activității societăților cultural-naționale românești din Bucovina în lumea satelor*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Bucovinei, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, p. 328-340; Idem, *repertoriul societăților cultural-naționale românești din Bucovina (1848-1918)*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Bucovinei, XX, 1993, p. 219-238; V. Boga, *Învățători ambulanți în Bucovina anilor 1774-1918*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Județean, VI-VII, 1979-1980, p. 295-309; M. Grigoroviță, *Din istoria culturii în Bucovina (1775-1944)*, București, 1994; Ștefan Hostiuc, *Societatea academică „Junimea” din Cernăuți*, în „Glasul Bucovinei”, 1994, nr. 2, p. 126-130; S. Irimescu, *Relațiile societăților culturale din Bucovina cu celelalte provincii istorice românești (1862-1918)*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Bucovinei, XXI, 1994, p. 227-240; Olga Ștefanovici, *Societatea Doamnelor Române din Bucovina*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Bucovinei, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, p. 172-177; O. Tofan, *Societățile academice din Bucovina (1875-1938). Scurtă privire istorică*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Bucovinei, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, p. 314-327.

⁸ Mircea Grigoroviță, *Învățămintul în nordul Bucovinei (1775-1944)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1993.

⁹ Mihai Lazăr, „Revista Politică” din Suceava, în „Studii și cercetări științifice”, Bacău, 1972, p. 67-73; Idem, *Din istoricul presei sucevene – „Revista Politică”: preocupări culturale*, în „Suceava”. Anuarul Muzeului Județean, IV, 1977, p. 205-213.

¹⁰ Amănunte a se vedea în Iorgu Toma, *Școala Română. Monografie*, Suceava, 1909; Constantin Loghin, *Societatea pentru cultură și literatură română, la 80 de ani*, Cernăuți, Editura „Mitropolitul Silvestru”, 1943; Vasile Bumbac, *Societatea „Clubul Român” din Suceava*, în volumul *Românii din Bucovina. Privire scurtă asupra dezvoltării lor pe tărâmul cultural și economic de la încorporarea ei la monarhia austro-ungară până la 1906*, Cernăuți, 1906; Constantin Morariu, *Părți din istoria românilor bucovineni*, Cernăuți, 1893; Vasile Greciuc, *Viața românească în Bucovina. Ziaristica noastră*, în „Viața românească”, an I, 1906, vol. I, p. 452-468.

¹¹ „Revista Politică”, an III, 1888, nr. 22, p. 4-5; anul IV, 1889, nr. 1, p. 7 ș.a.

¹² „Revista Politică”, an I, 1886, nr. 16-17, p. 2-4.

¹³ „Revista Politică”, an II, 1887, nr. 13, p. 3-4.

¹⁴ Astfel de informații întâlnim în aproape fiecare număr al revistei.

¹⁵ „Revista Politică”, an I, 1886, nr. 4, p. 11.

¹⁶ „Revista Politică”, an II, 1887, nr. 6.

¹⁷ „Revista Politică”, an V, 1890, nr. 1, p. 20.

¹⁸ Vezi nota 7.

¹⁹ Pentru situația învățământului românesc din bucovina vezi: V.A.Urechia, *Istoria școalelor*, vol. I, București, 1892; Gh. Tofan, *Școala primară în Bucovina*, Vălenii de Munte, 1909; I. Nistor, *Zur geschichte schulwesens in der Bucowina*, Cernăuți, 1912; Eusebie Popovici, *Din istoricul Liceului „Ștefan cel Mare”*, Suceava, 1912; Nicolae Iorga, *Istoria învățământului românesc*, ediția I, București, Casa Școalelor, 1928; Simion Reli, *Din trecutul școlii românești*, în „Școala”, nr. 11, 1922; N. Teaciu-Albu, *Învățământul profesional în Bucovina*, Cernăuți, 1925; Olga Hreniuc, *Privire critică asupra învățământului din Bucovina*, în „Buletinul pedagogic”, nr. 5/1929, Editura Casa Școalelor; Dârdală Ionel, Pleșca Eugen, Chindea Constantin, *Dezvoltarea învățământului în județul Suceava (1774-1969)*, în „Studii și articole de istorie”, vol. XV, București, 1970; I.V.Goraș, *Învățământul românesc în ținutul Sucevei (1775-1918)*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975.

²⁰ Dârdală Ionel, Pleșca Eugen, Chindea Constantin, *op. cit.*; I.V.Goraș, *op. cit.*

²¹ Referindu-se la acest lucru, „Revista Politică” remarca: „Legile existente ne acordă dreptul și libertatea să ne dezvoltăm individualitatea. Ne dă guvernul mijloacele necesare ca să ne putem folosi de libertatea amintită?” („Revista Politică”, an I, 1886, nr. 6, p. 1-2).

²² Constantin Morariu, *Istoricul școlii din Bucovina (1774-1890)*, în „Revista Politică”, an V, 1890, nr. 7-8; Dimitrie Dan, *Gimnaziul românesc*, în „Revista Politică”, an IV, 1889, nr. 21 ș.a.

²³ „Revista Politică”, an II, 1887, nr. 19, p. 8.

²⁴ Nu numai învățământul teoretic era în suferință, ci și cel profesional („Revista Politică”, an I, 1886, nr. 3; anul I, 1886, nr. 16-17, p. 8-9; Mihai Lazăr, *Consecințele războiului vama dintre România și Austro-Ungaria asupra situației social-economice a Bucovinei*, în „Suceava”, Anuarul Muzeului Județean, V, 1978, p. 277-287).

²⁵ „Revista Politică”, an III, 1888, nr. 22, p. 6-7

²⁶ „Revista Politică”, an III, 1888, nr. 1, p. 5-7, nr. 22, p. 3-5.

Résumé

La mosaïque ethnique (12 nationalités et 10 confessions à un moment donné) dans la Bucovine trouvée sous l'administration autrichienne, a causé l'affirmation d'un esprit identitaire, qui le long du temps s'est concretisé dans un mouvement national. L'auteur présente d'une manière synthétique une série de préoccupations de „la Revue Politique” de Suceava, qui visaient spécialement la promotion de la culture parmi les élèves, les étudiants et les autres catégories de jeunes. Les membres du collège de rédaction de cette revue ont été, d'ailleurs, les plus actifs promoteurs de principales sociétés culturelles nationales.